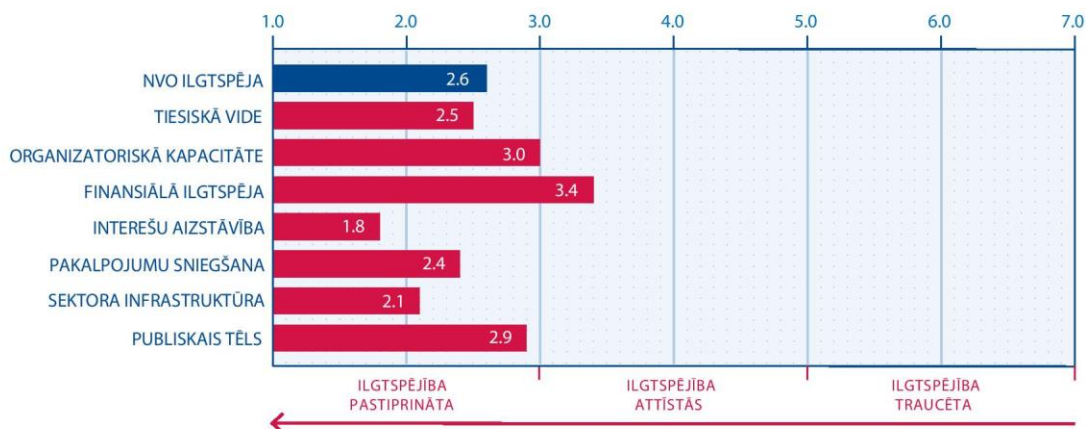

KOPĪGAIS PILSONISKĀS SABIEDRĪBAS ILGTSPĒJAS INDEKSS: 2.6

2018. gada oktobrī notika Latvijas Republikas Saeimas vēlēšanas. Atsevišķas jaunas politiskās partijas un politisko partiju apvienības tika izveidotas, lai nodrošinātu veiksmīgāku startu vēlēšanās. Dažādu partiju sarakstos bija iesaistīties būtisks jaunpienācēju skaits. Atsevišķi bijušie pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvji pat piedalījās politisko partiju veidošanas procesos, savukārt citi iesaistījās jau iepriekš dibinātās partijās. Piemēram, divi vadošie sabiedrības par atklātību “Delna” bijušie vadītāji kļuva par biedriem divām atšķirīgām jaunizveidotām partijām. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas arī lobēja savas intereses vēlēšanu laikā, tajā skaitā, piedaloties dažādu jomu politiskajās debatēs, piemēram par veselību un izglītību. NVO izglītoja politikas jomas jaunpienācējus no citām sfērām par pilsoniskās sabiedrības sasniegumiem un aktuālajiem jautājumiem. Vēlēšanu rezultātā jaunizveidotās partijas, iegūstot vērā ņemamu Saeimas deputātu krēslu skaitu, norāda uz to, ka pilsoņi ir noguruši no “vecās politikas”, kur ievēlētie pārstāvji neieklausās savā elektorātā.

2018.gada aprīlī starptautiskās organizācijas CIVICUS samazināja Latvijas pilsoniskās sabiedrības brīvības reitingu no “atvērta tipa demokrātija” uz “sašaurināta demokrātija”, tādējādi norādot uz strauji samazinošos cieņu attieksmē pret pilsoņu pamatbrīvībām un to izpausmēm valstī. Saskaņā ar CIVICUS datiem, 2018.gada pirmajos mēnešos tika pieņemtas izmaiņas procedūrās, kas samazināja iedzīvotāju iespējas piekļuvei nozares ministriju lēmumu pieņemšanas procesiem, ka arī papildus šim samazinājās NVO sektoram pieejamais finansējums. Neskatoties uz to, ka šis demokrātijas reitinga samazinājums raisīja šoku NVO profesionāļu vidē, tam bija visai maza ietekme uz politiķiem un politikas veidotāju viedokļiem.

2018.gadā Latvijas Republika atzīmēja savas dibināšanas simto gadadienu. NVO, pirmkārt, tās, kas strādā kultūras jomā, iesaistījās svinību plānošanā, sagatavošanā un īstenošanā, kas sniedza iespēju pieredzēt sadarbību ar valsts un pašvaldības institūcijām, atzīmējot valstij nozīmīgos svētkus.

2018.gadā kopējais pilsoniskās sabiedrības ilgtspējas indekss palicis nemainīgs. NVO organizāciju spēju novērtējums ir nedaudz paaugstinājies, pateicoties nelielam, bet patstāvīgam finansējumam, kas sektoram pieejams. Sektora interešu aizstāvības prasmes un iemaņas ir uzlabojušās, jo NVO kļuvuši profesionālāki tieši interešu aizstāvības kontekstā dažādās jomās. Organizācijas ir iemācījušās, lai sasniegtu labākus interešu aizstāvības kampaņu rezultātus, iesaistīt jautājumu aktualizēšanā masu medijus un sabiedrības pārstāvjus. No otras puses, finansiālā ilgtspēja konkrētajā gadā ir pasliktinājusies, ņemot vērā faktu, ka valsts budžets netika apstiprināts laikā, līdz ar ko tika ierobežota publisko resursu pieejamība NVO īstenojamajām aktivitātēm un pakalpojumiem, kā arī nodokļu reformas veikto izmaiņu rezultātā 2017.gadā strauji pasliktinājās sabiedriskā labuma organizāciju finanšu situācija.

Saskaņā ar SIA Lursoft datu bāzes datiem 2018.gadā Latvijā bija reģistrētas 22,626 biedrības un 1629 fondi, aptuveni 550 organizācijas tika likvidētas, vispārējā skaita ziņā likvidēto organizāciju skaits 2018.gadā sasniedza lielāko skaitu pēdējo gadu laikā.

TIESISKĀVIDE: 2.5

Tiesiskais regulējums, kas nosaka biedrību un nodibinājumu darbību, 2018.gadā būtiski nav mainījies. Biedrību un nodibinājumu darbību galvenokārt nosaka Biedrību un nodibinājumu likums. Biedrību un nodibinājumu reģistrācijas process ir salīdzinoši vienkāršs un organizācijas dibināšana un reģistrācija nav laikietilpīga. NVO, kas darbojas konkrētās jomās, papildus var pieteikties sabiedriskā labuma organizācijas statusam, kura saņemšanas un darbības aspektus nosaka Sabiedriskā labuma organizāciju likums. Likuma normas nosaka, ka ziedotāji var saņemt nodokļu atlaides, ja tiek veikts ziedojums sabiedriskā labuma organizācijas darbības atbalstam.

2017.gadā pieņemtās izmaiņas nodokļu regulējumā, kas stājās spēkā 2018.gadā, būtiski ietekmēja NVO darbu.

Individuālie un korporatīvie ziedotāji joprojām var saņemt nodokļu atlaides no saviem ziedojumiem, kas ziedoti sabiedriskā labuma organizācijām, tomēr nodokļu regulējumā veiktās izmaiņas, atbrīvojot uzņēmumus no nodokļiem, veicot reinvestīcijas savā uzņēmumā būtiski samazina uzņēmēju iespējas ziedot sabiedriskā labuma organizācijām. Atsevišķas NVO ziņojušas, ka pēc izmaiņu stāšanās spēkā korporatīvo ziedotāju ziedojumu apjoms krities par aptuveni 70 procentiem.

Savukārt citas finanšu tiesiskā regulējuma reformas, kas tika ieviestas 2018.gadā, tika vērstas uz ēnu ekonomikas, naudas "atmazgāšanas", tajā skaitā NVO darbībā, noteica par pienākumu norādīt "patiesos labuma guvējus" reģistrējot jaunu biedrību vai nodibinājumu vai veicot izmaiņas Uzņēmumu reģistrā, papildus jau reģistrētas organizācijas šo informāciju norāda bankai. Kaut gan organizācijām likuma ietvaros, reģistrējot organizāciju, bija iespēja norādīt, ka nav iespējam identificēt "patiesos labuma guvējus", organizācijas, kas šādi bija rīkojušās, saskārās ar problēmām, jo nebija skaidra procedūra konkrētās normas interpretācijai pašās valsts iestādēs.

Finanšu ministrija iesniedza arī Sabiedriskā labuma likuma izmaiņas, kas ierobežotu profesionālu organizāciju iespēju saņemt sabiedriskā labuma statusu. Ministrijas sākotnējā piedāvājumā bija iekļauts, ka par profesionālām organizācijām uzskatāmas tādas organizācijas, kas maksā algu saviem darbiniekiem. Šāda interpretācija negatīvi ietekmētu lielu daļu organizāciju. Šīs izmaiņas tika diskutētas līdz 2018.gada beigām.

NVO ir brīvas savās izpausmēs, tās var darboties bez jebkādiem būtiskiem ierobežotiem vai tiešas iejaukšanās no valsts pārvaldes iestāžu puses, var brīvi izteikties ikvienā sabiedrībai aktuālā jautājumā un kritizēt dažādus procesus. Neskatoties uz to, šajā gadā iespējams identificēt vismaz vienu gadījumu, kurā saskatāms tiešs valsts pārvaldes iejaukšanās NVO darbībā. Konkrētais gadījums skar ģimenes plānošanas un reproduktīvas veselības asociāciju "Papardes zieds", kas bija iesaistīta publiskās debatēs un lobēšanā saistībā ar reproduktīvas veselības jautājumiem Saeimas vēlēšanu laikā. Miermīlīgu piketu laikā pie Saeimas, demonstrētāji un organizācijas aktīvisti sniedza informāciju klātesošajiem par situāciju HIV/AIDS inficēto cilvēku jomā, par nepilngadīgo grūtniecību apjomu un abortu skaitu. Pēc šīm aktivitātēm vairākas organizācijas, kas strādā veselības jomas interešu aizstāvībā, iesniedza vēstuli ar aicinājumu pievērst uzmanību kritiskajai situācijai šajās jomās. Vēstule tika iesniegta visiem Saeimas deputātiem, Premjeram un ministriem. Kā arī informācija tika sniegta dažādos informācijas kanālos. Vēstulē tika norādīta Parlamenta "muguras uzgriešana demokrātijai" un aicināja uz tā saukto "tikumības izmaiņu" atcelšanu Izglītības likumā, kas nosaka "tradicionālās vērtības", kas tiek mācītas skolās. Pēc vairāku nedēļu diskusijām publiskajā telpā, vienpadsmit Saeimas deputāti iesniedza vēstuli parlamentā, lūdzot veikt Papardes zieda finanšu pārbaudi, lai pārliecinātos, ka organizācija saņemto finansiālo atbalstu no citām valstīm nav uzskatāma par "ārvalstu aģentu", kas

iesaistās interešu aizstāvībā, lai veiktu likumu izmaiņas un tādējādi var apdraudēt Latvijas Satversmi un nacionālo drošību. Saeimā, pēc ilgām debatēm balsojot, noraidīja atsevišķo deputātu prasību, tomēr konkrētais gadījums parāda atsevišķu Saeimas deputātu ierobežotās zināšanas par NVO lomu un darbības nozīmīgumu. Mediji aktīvi sekoja līdzi un atspoguļoja konkrētā gadījuma situācijas attīstību.

Atsevišķas pozitīvas izmaiņas tiesiskajā regulējumā tika pieņemtas gada laikā. Piemēram, izmaiņas Pārtikas aprites likumā sniedz iespēju pārtikas tirgotājiem ziedot pārtikas produktus organizācijām, kas atbalsta sociāli mazaizsargātās grupas.

2018.gadā Valsts ieņēmumu dienests standartizēja dokumentāciju, lai atvieglotu biedrību un nodibinājumu gada pārskatu iesniegšanu.

Gada laikā biedrības un nodibinājumi arī sniedz ievērojamu skaitu priekšlikumu un ieteikumu, lai uzlabotu Brīvprātīgā darba likumu, tomēr valsts pārvaldes iestādes neveica nekādu progresu, lai veiktu uzlabojumus.

NVO var veikt saimniecisko darbību un piedalīties valdības un pašvaldību iepirkumos. 2018.gada aprīlī spēkā stājās 2017.gadā izstrādātais Sociālā uzņēmuma likums. Saskaņā ar jauno likumu sociālie uzņēmumi reģistrējami kā atsevišķas juridiskas personas, kā arī sociālie uzņēmumi nedrīkst izmaksāt dividendes saviem īpašniekiem, kā arī to uzņēmumu vadības darbībā nepieciešams iesaistīt uzņēmuma darbības jomas mērķa grupas.

Latvijā joprojām nav izveidojies īpaši NVO jomās apmācītu juristu tīkls, kas specializētos tikai NVO darbības jautājumos. Tomēr ir NVO eksperti – gan cilvēki ar juridisko izglītību, gan bez tās, kuriem ir plašas zināšanas un pieredze juridisko jautājumu kontekstā saistībā ar biedrību un nodibinājumu darbību. Šie eksperti spēj sniegt konsultācijas citiem.

ORGANIZĀCIJU KAPACITĀTE: 3.0

Organizāciju spējas 2018.gadā ir uzlabojušās. Organizācijām vairākus gadus ir pieejams neliels, relatīvi stabils un nepārtraukts finansējums. Tajā pat laikā organizācijām nav viegli nodrošināt sekotāju un jaunu biedru pievienošanos organizāciju darbā. Saskaņā ar Kultūras ministrijas un SIA Latvijas Fakti veikto pētījumu, 2018.gada nogalē tikai 10 procenti Latvijas iedzīvotāju iesaistās pilsoniskās sabiedrības aktivitātēs. Pētījuma dati arī norāda, ka viens no četriem Latvijas iedzīvotājiem piedalās Lielās talkas aktivitātēs, tajā pašā laikā tikai 8 procenti no iedzīvotājiem ir piedalījušies sabiedriskajās apspriedēs un 6 procenti sociālajās kampaņās. Par jaunu un diezgan efektīvu cilvēku veidotu un sabiedrības līdzdalības iesaistes formu būtu uzskatāma vairāku jaunu apkaimju kustību, biedrību veidošanās Rīgas rajonos.

Pēdējā gada laikā cilvēki veido arī jaunas, neformālās aktīvistu grupas. Šīs grupas, kas netiek oficiāli reģistrētas kā biedrības, saved kopā cilvēkus, kuri ir ieinteresēti noteiktos jautājumos, piemēram, vides sakārtošana vai sieviešu tiesību aizstāvība. Piemēram, divas neformālas aktīvistu grupas pauda savas pretējās nostājas attiecībā uz jautājumu, vai Latvijai būtu vai nebūtu jāratificē Apvienoto Nāciju Organizācijas Globālais migrācijas pakts. Decembrī Latvijas Republikas Saeima balsoja pret pievienošanos minētajam paktam.

Kaut gan tikai neliels skaits NVO formāli veido un seko stratēģiskiem uzstādījumiem, daudzas organizācijas, jo īpaši tās, kas saņem finansējumu no valsts, lai nodrošinātu sociālos pakalpojumus, izprot organizāciju nepieciešamību darboties saskaņā ar stratēģiju. NVO kopumā ir samērā ierobežotas finansiālās iespējas savas organizācijas kapacitātes stiprināšanas finansējuma pieejamībā, kas ļautu ilgtermiņā nodrošināt pastāvīgu darbinieku algošanu, biroja tehnikas un brīvprātīgo izglītošanu. Intensīvas jaunatnes organizāciju interešu aizstāvības rezultātā pirms dažiem gadiem tika izveidota īpaša komisija, kas izvērtē un piešķir organizācijām jaunatnes organizācijas statusu. Komisija

saskaņā ar noteiktiem kritērijiem piešķir organizācijai jaunatnes organizācijas statusu, kas sniedz organizācijai iespēju pieteikties uz finansējumu, lai veiktu jaunatnes darbu. Ikgadējais programmas finansējuma apjoms ir 350,000 EUR. Šis apjoms ir aptuveni tāds pats kā Nacionālā NVO fonda finansējums. Neskatoties uz to, atsevišķas jaunatnes organizācijas sastopas ar izteiktu cilvēkresursu un īpaši līderu trūkumu, kuri nodrošinātu organizācijas vadības turpināšanu gadījumos, kad iepriekšējais vadītājs savu darbu beidzis. Organizācijās nav pietiekams ilgtermiņā darboties spējīgu cilvēku skaits.

Lielāko daļu organizāciju vada viens vai divi cilvēki. Saskaņā ar Latvijas Pilsoniskās alianses (LPA) 2017.gadā veikto izpēti, nevalstisko organizāciju sektorā ir nodarbināti aptuveni 18,000 cilvēku.

Arvien vairāk NVO izmanto netradicionālās darba formas, tādas kā attālinātais darbs un samazinātais darba laiks, lai nodrošinātu darba resursu trūkuma situācijas risinājumus organizācijās. Ņemot vērā faktu, ka darba samaksa nereti ir balstīta uz projektu finansējuma pieejamību, organizācijām bieži ir sarežģīti piesaistīt un noturēt pastāvīgus, lojālus, labi apmaksātus darbiniekus.

Saskaņā ar reģionālo ekspertu viedokli, iedzīvotāji parasti vēlās atrisināt konkrētus jautājumus, bet nevēlās ieguldīt savu laiku un resursus organizāciju attīstībā. Tāpēc kļūst par brīvprātīgo kādā organizācijā ir daudz aizraujošāks process, jo prasa mazāk atbildības, nekā kļūst par kādas organizācijas biedru. Saskaņā ar starptautiskā Labdarības palīdzības fonda 2018.gadā veikto Vispasaules ziedošanas indeksu par 2017.gadu, vismaz 9 procenti no respondentiem Latvijā iesaistās brīvprātīgajā darbā, salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, kad šis vērtējums bija 5%, līdzdalība brīvprātīgo kustībā augusi par 4 procentiem.

NVO kopumā ir labi nodrošinātas ar biroja tehniku un piekļuvi internetam savos birojos. Savukārt, organizācijas, kurām nav pieejama biroja tehnika un internets, ir brīva piekļuve internetam bibliotēkās, biznesa inkubatoros un koprstrādes telpās. Latvijā ir viens no ātrākajiem interneta ātrumiem pasaulē un NVO Latvijā ir zinošas moderno informācijas tehnoloģiju risinājumu izmantošanā savā darbā.

FINANŠU ILGTSPĒJA: 3.4

Saskaņā ar Latvijas Pilsoniskās alianses 2018.gadā veikto pētījumu, vairumā organizāciju ir trīs galvenie finanšu ienākumu avoti: privātie un korporatīvie ziedojumi, saimnieciskās darbības aktivitātes, sniedzot maksas pakalpojumus un piedāvājot produktus brīvā tirgus apstākļos, tajā skaitā, sniedzot pakalpojumus pašvaldībām un valsts institūcijām, kā arī projektu konkursi, kurus finansē dažādas starptautisku donoru programmas un Eiropas Savienības programmas. Katrs no šiem ienākuma veidiem sastāda aptuveni vienu trešo daļu no kopīgiem organizāciju ienākumiem.

NVO finansiālā ilgtspēja 2018.gadā nedaudz samazinājās. Valdības veidošanas problēmas, kas veidojās pēcvēlēšanu periodā, sastādot Ministru kabinetu, kavēja arī ikgadējā valsts budžeta apstiprināšanu. Lēmuma kavēšanās

ietekmēja Nacionālā NVO fonda darbību. Fonds ir viens no retajiem finanšu avotiem, kas veicina pilsoniskās sabiedrības organizāciju un demokrātijas attīstību. Fonds 2018.gada nogalē nebija izsludinājis nevienu projektu konkursu, kas nozīmē, ka daudzas organizācijas uzsāka gadu bez īpaša atbalsta organizācijas spēju stiprināšanas jomā, kā arī bez atbalsta citiem saturiskajiem projektiem. Tai pat laikā Kultūras ministrijas atbalsta programma reģionālajiem resursu centriem 2018.gadā beidzās. Tas bija nozīmīgs finansiālais atbalsts tieši reģionālo resursu centru darbības nodrošināšanai un pilsoniskās sabiedrības atbalstam reģionos, vietējās kopienās. NVO centri nodrošināja mazos grantus pilsoniski aktīviem iedzīvotājiem, kā arī atbalstīja mazākumtautību organizācijas.

Kā jau tika paredzēts, pēc 2017.gadā ieviestās nodokļu reformas, kas paredzēja uzņēmumu atbrīvošanu no Uzņēmumu ienākuma nodokļa maksāšanas, ja tas veic investīcijas savā attīstībā (reinvestētā peļņa), strauji samazinājās

ziedoto līdzekļu īpatsvars. Kaut gan precīzāki dati būs pieejami 2019.gadā, atsevišķas organizācijas jau informējušas, ka viņu saņemto ziedojumu apjoms krities par aptuveni 70 procentiem. Piemēram, organizācija Iespējamā Misija informēja sabiedrību, ka pēc nodokļu reformas izmaiņām, tās iespējas īstenot iecerētās programmas nav iespējams un plānoja savu darbību beigt vai krasi samazināt. Organizācijas lielākā daļa ziedojumu bija no viena korporatīvā donora, kas radīja būtiskus riskus organizācijas pastāvēšanas nodrošināšanai.

2018.gadā vairākas labdarības organizācijas saskārās ar finanšu krīzi pēc privātās bankas ABLV darbības "iesaldēšanas". Banku uzraugiem bija aizdomas par bankas līdzdalību naudas līdzekļu "atmazgāšanā". Labdarības organizāciju darbība, kuru konti bija šajā bankā, tika negatīvi ietekmēta - to finansējums uz nenoteiktu laiku tika "iesaldēts".

Latvijas Pilsoniskās alianses izveidotais un vadītais sešu organizāciju konsorcijs tika izvēlēts par Aktīvo ledzīvotāju fonda administratoriem Latvijā. Fonds izveidots, lai nodrošinātu Eiropas Ekonomikas Zonas (EEZ) un Norvēģijas finanšu instrumenta administrēšanu. Nākamajos piecos gados aptuveni 8,5 miljoni eiro tiks sadalīti un ieguldīti pilsoniskajai sabiedrībai nozīmīgos projektu konkursos visā Latvijā. Kaut gan summa ir iespaidīga, tas ir par 1,5 miljoniem eiro mazāk, kā sākotnēji bija paredzēts saskaņā ar valsts pārvaldes un NVO vienošanos. Finansējuma piešķiršanas uzsākšana tiek plānota 2019.gada ietvarā.

Pilsoniskās sabiedrības grupām ir pieejams finansējums Eiropas struktūrfondu programmu ietvarā, kā arī dažādu Eiropas programmu, tādas kā ERASMUS+, Eiropas Brīvprātīgo programma, kā arī vides jomas atbalsta programmas. LR Ārlietu Ministrija turpina administrēt grantu programmu attīstības sadarbības jomas atbalstam. Pēdējos gados programmas administratori ir būtiski atvieglājuši birokrātiskās prasības tām NVO, kas piesakās un ievieš konkrētos projektus. Arī citas ministrijas nodrošina atklātos projektu konkursus savās darbības jomās.

Pašvaldību atbalsta instrumenti NVO atbalstam ir dažādi, tomēr pēdējā laikā novērots, ka atsevišķas pašvaldības vairs neizsludina vietējām NVO paredzētus projektu konkursus, argumentējot, ka atbalsts pilsoniskās sabiedrības aktivitātēm nav pašvaldību uzdevums. Savukārt citas pašvaldības turpina organizēt projektu konkursus, atbalstot pilsonisko sabiedrību savā teritorijā. Savukārt citas pašvaldības, piemēram, Limbažu – pašvaldība Latvijas ziemeļos - atbalsta arī vietējo baznīcu. Latvijas Pašvaldību Savienība organizē projektu konkursu "Sabiedrība ar dvēseli", nodrošinot mazām kopienām iegūt atbalstu savām aktivitātēm vietējā mērogā.

Saskaņā ar Latvijas faktu veikto pētījumu 2018.gadā, pēdējos divos gados 22 procentu Latvijas iedzīvotāju ir veikuši kāda veida ziedojumus NVO darbības atbalstam. Ziedojumi pārsvarā tiek sniegti labklājības celšanai - 60 procenti, veselībai - 36 procenti, savukārt daudz mazāku atbalstu sniedzot sabiedrības līdzdalības un demokrātijas veicināšanas aktivitātēm - 13 procentus, kultūras atbalstam - 7 procentus un sportam - 5 procentus.

NVO organizē finansējuma piesaistes, jeb ziedojuma kampaņas, kuru laikā tiek saziēdota liels apjoms finansējuma bērnu labklājības un tiesību nodrošināšanai. Piemēram, 2018.gadā tā bija bērnu adopcijas un audžuģimeņu attīstības veicināšana kampaņas "Dod pieci" ietvaros. Atsevišķas organizācijas, lai piesaistītu finansējumu veido labdarības koncertus. Organizācijas, kas strādā ar bērnu tiesību aizsardzības jautājumiem, nereti organizē telefonu ziedojumu akcijas. Latvijas Samariešu apvienība ik gadu organizē pārtikas produktu ziedojumu kampaņu "Paēdušai Latvijai", lai atbalstītu vecus un vientuļus cilvēkus vai cilvēkus, kuri pakļauti nabadzības riskam. Visā Latvijā veikalu ķēdēs tiek izvietotas īpašas labdarības kastes, kurās ievietot ziedotos produktus. Plaši pazīstamā līdzdalības platforma Manabalss.lv daļu savu ikdienas darba izdevumus sedz, piesaistot mazus ziedojumus, kas vairumā gadījumu variē no 0.5-5 eiro.

Atsevišķi kopienu fondi sāk attīstīt inovatīvus finanšu piesaistes instrumentus, lai nodrošinātu finansējuma nodrošināšanu kopienas aktivitātēm. Piemēram, Valmieras novada fonds ir izveidojis īpašu labdarības karti - KOPĀ. Kartes īpašnieki saņem atlaidi vietējos veikalos, savukārt veikala īpašnieki no katra pirkuma ziedo noteiktu summu kopienu fondam. Pagaidām gan ir pārāgri teikt, vai šis mehānisms atmaksāsies un sasniegs būtisku ziedojumu apjomu.

2018.gada aprīlī spēkā stājās Sociālā Uzņēmuma likums. Gada beigās Latvijā sociālo uzņēmumu reģistrā bija reģistrēti trīsdesmit seši sociālie uzņēmumi. Daudzas NVO iesniedza savus projektu pieteikumus pirmajā programmu uzsaukumā sociālajiem uzņēmumiem, kur atbalstu nodrošina Eiropas Sociālais fonds un četrpadsmit projekti ar sociālo uzņēmumu ideju risinājumiem ieguva finansiālu atbalstu to īstenošanai. Piemēram, organizācija Ascendum saņēma finansiālu atbalstu audio-dušu izveidošanai – projektam, kura ietvaros cilvēkiem tiek sniegta iespēja klausīties audiogrāmatas un dažādu, ar kultūru saistītu izglītojošu projektu īstenošanai.

Saskaņā ar nodokļu tiesisko regulējumu, uzņēmumi, kuri sniedz bezmaksas pakalpojumus NVO, tā sauktajā pro-bono koncepta ietvaros, joprojām par sniegto pakalpojumu jāveic PVN apmaksu. Tas attur uzņēmējus no iesaistīšanās šāda veida pakalpojumu organizēšanā.

NVO vairumā gadījumu ir finanšu vadības sistēmas un programmas grāmatvedības kārtošana, kā arī konsultatīvs atbalsts grāmatvedības jautājumu risināšanai ir pieejams Valsts ieņēmumu dienestā.

INTEREŠU AIZSTĀVĪBA: 1.8

NVO interešu aizstāvības spējas 2018.gadā ir uzlabojušās. NVO un to darbinieki kļuvuši profesionālāki savās interešu aizstāvības aktivitātēs. Papildus savām interešu aizstāvības spējām NVO ir iemācījušās iesaistīt medijus un sabiedrību savās aktivitātēs, lai paaugstinātu interešu aizstāvības kampaņu efektivitāti. Jo īpaši, lai veidotu spiedienu uz politiķiem un politikas veidotājiem, NVO efektīvi izmanto sociālos medijus.

NVO Latvijā ir samērā viegli piekļūt politikas veidotājiem un valsts pārvaldes darbiniekiem, kuri atbild par noteiktu rīcībpolitiku ieviešanu. Tajā pašā laikā dialoga kvalitāte starp iedzīvotājiem un valsti, kā arī NVO, vairumā situāciju ir atkarīga no cilvēku personībām, kuras iesaistītas noteiktajā procesā. Tomēr NVO nereti saskaras arī ar finansiāla rakstura izaicinājumiem, lai spētu ilgtermiņā nodrošināt profesionālu ekspertu piesaisti interešu aizstāvības procesos.

2018.gadā, līdztekus citiem nozīmīgiem sabiedrības līdzdalības procesiem, noritēja aktīva diskusija par “Vietējo pašvaldību referendumu likumu”. Konkrētais likums bijis apspriešanā LR Saeimā kopš 1997.gada un paredz iespēju iedzīvotājiem pašvaldību mērogā organizēt referendumus par iedzīvotājiem aktuāliem jautājumiem. NVO atbalsta regulējuma pieņemšanu, taču tā pieņemšana tikusi apturēta, jo atsevišķi lēmumu pieņēmēji, kā pretargumentu normas ieviešanai, minēja iespējamību, ka referenduma ieviešanas iespējas varētu, jo īpaši lielākās pilsētās, tikt izmantoti par krievalodīgo kopienas dominētu instrumentu lēmumu pieņemšanas procesos.

NVO ir institucionalizēti instrumenti komunikācijai ar politikas veidotājiem. Kopumā valsts pārvaldē ir aptuveni 170 dažāda līmeņa konsultatīvās darba drupas, kurās tiek iesaistītas NVO un to deleģētie pārstāvji. Papildus tam LR Saeimas komisiju darbā tiek pieaicināti NVO pārstāvji un eksperti, lai tie sniegtu savu kompetento viedokli un ekspertīzi. Ministru kabineta un NVO sadarbības memoranda īstenošanas padome turpina darbu un joprojām ir visaugstākā līmeņa sadarbības platforma starp NVO un valsts pārvaldi. Šajā platformā tiek diskutēti NVO sektora attīstībai aktuālie jautājumi. 2017.gadā Memoranda padome pieņēma īpašu dokumentu, kas noteica standartizētu kārtību, kādā iesaistīt NVO pārstāvjus ministriju darba grupās. Šo kārtību sāka izmantot 2018.gadā. Memoranda padomes darbs tika strukturēts, izveidojot atsevišķas darba grupas ar konkrētiem uzdevumiem - risināt NVO sektoram būtiskus jautājumus, tajā skaitā tiesiskā regulējuma un finanšu problēmu jautājumus. Memoranda padome arī panāca vienošanos ar valsts pārvaldi, ka NVO drīkst saņemt finansiālu atbalstu, lai nodrošinātu kompetentu ekspertu līdzdalību rīcībpolitikas veidošanas procesā.

Sabiedriskās apspriešanas joprojām tiek uzskatītas par formālām. Saskaņā ar Latvijas Fakti veikto pētījumu, 41,3 procentu iedzīvotāju uzskata, ka valsts pārvaldes institūcijas neņem vērā viņu viedokļus. Savukārt valsts pārvaldes darbinieki uzskata, ka sociālie mediji ir viens no efektīvākiem instrumentiem sabiedrības informēšanai par aktuāliem sabiedriski politiskiem jautājumiem.

2018.gadā LR Saeima pieņēma Trauksmes celšanas likumu. Par šī likuma pieņemšanu, gandrīz veselu dekādi, iestājās un tā pieņemšanu lobēja sabiedrība par atklātību “Delna”. Likums paredz nodrošināt aizsardzību cilvēkiem, kuri sniedz būtisku informāciju par korupcijas gadījumiem. Likums paredz to, ka trauksmes cēlāji tiks aizsargāti, nodrošinot viņiem anonimitāti un sniedzot viņiem bezmaksas juridisku atbalstu, kā arī paredz sniegt aizsardzību gadījumos, kad

ir iespējama izrēķināšanās darba vietā. Likums stājas spēkā 2019.gada maijā. Visa gada garumā sabiedrība par atklātību “Delna” turpināja tikties ar politiķiem, lai skaidrotu ieguvumus, veidojot caurskatāmu pieeju publiskā finansējuma izmantošanas kontekstā.

Līdzdalības portāls ManaBalss.lv turpina būt par būtisku sabiedrības interešu aizstāvības un līdzdalības platformu. ManaBalss.lv tiek atzīts par vienu no veiksmīgākajiem atvērtas pārvaldības veiksmes stāstiem, kuru oficiāli atzinis bijušais ASV prezidents Baraks Obama, laikraksts *The New York Times* un *The Guardian*. Šī platforma tikusi pieminēta un izcelta kā labais prakses piemērs tādās institūcijās kā Ekonomiskās Sadarbības un Attīstības Organizācijā, Apvienoto Nāciju Organizācijā un citās starptautiskajās institūcijās. Līdzdalības portāls nodrošina iedzīvotāju iesaistīšanu politikas veidošanas procesā, iesniedzot un parakstot likumdošanas iniciatīvas nacionālā un pašvaldību līmenī. Tiklīdz konkrētā iniciatīva saņēmusi 10 000 iedzīvotāju elektronisko parakstu, tā tiek iesniegta LR Saeimā komisijai izskatīšanai. Komisija lemj par tās noraidīšanu vai tālāku nodošanu izskatīšanai komisijās. Sākot no 2010.gada divdesmit sešas no trīsdesmit astoņām iniciatīvām sasniegušas likumdevēju. Šis pieņemšanas procents ir samērā augsts – vairāk par 68 procentiem. Kopš 2011.gada ManaBalss.lv sasniegusi 239 000 unikālo apmeklētāju un 1.13 miljonus balsojumu par aktīvajām iniciatīvām. Valstī, kurā ir mazāk par 2 miljoniem iedzīvotāju, tas ir vērā ņemams skaitlis.

2018.gadā ManaBalss.lv komanda izskatīja 153 publiskās iniciatīvas priekšlikumus, sešdesmit trīs tika publicēti parakstu vākšanai. Gada laikā septiņas no iesniegtajām likumdošanas iniciatīvām tikušas ieviestas kā likumdošanas izmaiņas, tajā skaitā izmaiņas Latvijas Republikas Satversmē, kas paredzēja Latvijas Republikas prezidenta vēlēšanās balstot atklāti. Papildus šīm, sešas iniciatīvas 2018.gada nogalē atrodas lemlēmšanas procesā. Latvijas Pilsoniskā alianse, sadarbībā ar Providus, LR Ārlietu Ministriju un portālu lēmējs.lv – jaunu elektronisko platformu, kuras mērķis ir veicināt jauniešu iesaistīšanos demokrātiskos procesos portālā ManaBalss.lv, īstenoja nacionāla mēroga diskusiju par Eiropas Savienības nākotni. Divdesmit trijos pasākumos, kas tika organizēti visos Latvijas reģionos un elektroniskā vidē, aptuveni 1500 iedzīvotāji tika konsultēti par Eiropas Savienības nākotnes jautājumiem.

Īpaši labi attīstīties sadarbības tīkls ir izveidojies starp Latvijas valstspiederīgajiem, kuri dzīvo ārzemēs. Pateicoties viņu interešu aizstāvības un lobēšanas centieniem, 2018.gadā tika pieņemts jauns Diasporas likums. Likums paredz iespēju brīvi veidot un uzturēt saites ar organizācijām un Latvijas valstspiederīgajiem, kuri dzīvo ārpus Latvijas, kā arī nodrošināt šai kopienai citu nepieciešamo atbalstu.

NVO aktīvi iestājās pret 2017.gadā pieņemtajām nodokļu tiesiskā regulējuma izmaiņām, kas ietekmēja NVO paredzēto ziedojumu apjomu. NVO pārstāvji tiecās pārliecināt LR Finanšu ministriju par to, ka šīm izmaiņām būs būtiskas negatīvas sekas, samazinot korporatīvo ziedotāju ziedojumu apjomus, tomēr šie brīdinājumi tika ignorēti. Politiķi sāka izprast un apzināties konkrēto izmaiņu sekas tikai brīdī, kad reforma tika īstenota un daudzas organizācijas informēja, ka nevarēs turpināt savu pakalpojumu nodrošināšanu būtiski samazinātā ziedojumu apjoma dēļ.

PAKALPOJUMU NODROŠINĀJUMS: 2.4

NVO pakalpojumu sniegšanas intensitāte 2018.gadā nav būtiski mainījusies. Saskaņā ar LR Labklājības ministrijas datiem, NVO nodrošina aptuveni 30 procentus no sociālo pakalpojumu klāsta visā Latvijā. Tajā skaitā ietverti pakalpojumi jomās, kas ir sarežģīts, piemēram, darbs ar cilvēkiem, kuriem ir garīga rakstura traucējumi, bērnu tiesību aizsardzība, vardarbības ģimenēs novēršana un preventīvie darbi, infekcijas slimību profilakse un rehabilitācijas pakalpojumi cilvēkiem, kurus skāris vēzis. Papildus jau minētajam, NVO ievieš programmas, kas sniedz atbalstu bēgļiem un cilvēkiem ar alternatīvo statusu Latvijā, sniedzot psiholoģisko atbalstu, atbalstu, lai atrastu mājvietu un darbu, kā arī nodrošina mentoru atbalstu, lai atvieglotu šo cilvēku integrāciju sabiedrībā.

2018.gadā LPA nodrošināja pilsoniskās izglītības projektu LR Aizsardzības ministrijas pilotprojektā, kuru īstenoja sadarbībā ar Jaunsargiem, tādejādi veicinot pilsoniskās izglītības nodrošināšanu skolu jauniešiem.

NVO apkopo informāciju par savu klientu vajadzībām, lai nodrošinātu pakalpojumus, kas atbild un apmierina konkrētās mērķa grupas vajadzības. Piemēram, Latvijas Samariešu apvienība strādā pie īpaša robota izveides, kas spētu palīdzēt vientuļiem cilvēkiem nopļaut zāli, saskaldīt malku un veikt citus specifiskus uzdevumus mājāsaimniecībās.

Pārsvārā NVO pakalpojumi to klientiem ir bez maksas vai arī ar samazinātu līdzmaksājumu. Līdzmaksājums parasti ir mazāks par kopējām izmaksām brīvajā tirgū. Tas ir iespējams, jo organizācijas subsidē savus pakalpojumus, izmantojot projektus. Tomēr ir organizācijas, kuru pakalpojumi ir par maksu un tādā pašā cenā kā brīvajā tirgū. Jau pieminētā Latvijas Samariešu apvienība attālos Latvijas reģionos nodrošina aprūpes mājās pakalpojumu, atsevišķi pakalpojumi tiek subsidēti no valsts vai pašvaldību budžetiem, kā arī aprūpējamo radnieki sedz daļu pakalpojumu izmaksas. Daži labdarības fondi nodrošina būtisku atbalstu veselības pakalpojumu nodrošināšanas jomā. Piemēram, Bērnu slimnīcas fonds 2018.gadā sniedza finansiālu atbalstu Bērnu klīniskās universitātes slimnīcai aptuveni 100 000 eiro apmērā. Mērķziedojums bija sniegts,

lai nodrošinātu slimnīcas infrastruktūras attīstību darbam ar bērniem, kuri sirgst ar autismu un viņu vecākiem. Izmantojot šo atbalstu, bērnu vecāki var saņemt profesionālas konsultācijas un citu praktisku atbalstu.

2018.gadā Ventspils Augsto Tehnoloģiju parks, sadarbībā ar Sabiedrības Integrācijas fondu izveidoja darba devēju kustību "Dažādībā ir spēks!". Kustība aicina jebkuras jomas organizācijas - darba devējus no valsts pārvaldes, uzņēmumus un NVO - veikt pašnovērtējumu par viņu atvērtību dažādībai savās darba vietās. Ar īpaša pašvērtējuma palīdzību darba devējiem tiek sniegta iespēja pārliecināties par praktisku, dažādu cilvēku, tajā skaitā jauno vecāku, cilvēku ar veselības izaicinājumiem, cilvēku no dažādām etniskām un sociālām grupām, kā arī ar dažādu seksuālo orientāciju cilvēku iekļaušanu darba tirgū. Kustība nodrošina ekspertu atbalstu darba devējiem, lai dažādotu viņu darba vidi, īstenojot dažādības vadību darbavietā. Kustības ietvaros tiek pasniegts arī īpašs apbalvojums, suminot izcilākos darba devējus dažādības vadības izcilībā. Pievienojoties šai kustībai, darba devēji var parakstīt labas gribas memorandu, apliecinot savu vēlmi būt atvērtiem dažādības vadībai ikdienas darbā.

Valsts pārvalde novērtē NVO sniegumu un pievienoto vērtību, ko tās nodrošina sociālo pakalpojumu sniegšanā un kvalitātes uzraudzībā. Piemēram, NVO ir cieša sadarbība ar Nodarbinātības Valsts aģentūru, lai nodrošinātu subsidētās darba vietas cilvēkiem, kuri ilgstoši bijuši ārpus darba tirgus.

INFRASTRUKTŪRA: 2.1

Infrastruktūras, kas nodrošina NVO atbalstu visā Latvijas teritorijā, 2018.gadā nav būtiski mainījusies. Pieci reģionālie NVO resursu centri turpina atbalstīt NVO to pamatvajadzībās, kā arī sniedz atbalstu pilsoniski aktīviem iedzīvotājiem. Piemēram, NVO centri nodrošina mazus finanšu atbalsta grantus vietējām organizācijām, kā arī organizē vietējos pasākumus, kas nodrošina kapacitātes stiprināšanu organizāciju darbiniekiem. Centri sniedz konsultācijas un veido sadarbību starp organizācijām, kā arī palīdz nodibināt jaunas organizācijas. 2018.gadā reģionālie NVO atbalsta centri organizēja iedzīvotāju forumus visos Latvijas reģionos, ar mērķi noskaidrot iedzīvotāju vajadzības konkrētā teritorijā. NVO centri gūst resursus no dažādiem avotiem, tajā skaitā pašvaldību atbalsta, projektu konkursiem un saimnieciskās darbības.

NVO centri atbalsta arī LR Kultūras ministrijas centienus koordinēt un nodrošināt mazākumtautību organizāciju līdzdalību mazākumtautību forumā. Šī gada forumā tika izskatīti tādi jautājumi kā mazākumtautību loma, nodrošinot kultūras mantojuma saglabāšanu, iesaisti pilsoniskās sabiedrības aktivitātēs un līdzdalībā, jaunatnes līdzdalība, un

mediju pratība. Mazākumtautību organizāciju pārstāvji foruma darba grupās izstrādātos rezultātus prezentēja Latvijas valsts Prezidentam.

Latvijas Pilsoniskā alianse regulāri nodrošina NVO ziņu izdevuma “Nesēdi tumsā!” sagatavošanu un izplatīšanu, kuru lasa NVO, kā arī citas ieinteresētās puses, tajā skaitā publiskās pārvaldes darbinieki. 2018.gada laikā LPA sagatavoja desmit juridiskos skaidrojumus par NVO aktuāliem jautājumiem, kā arī nodrošināja informāciju par pieejamiem grantu konkursiem un izglītības iespējām organizācijām un to darbiniekiem. LPA gada laikā nodrošinājusi arī vairāk kā 200 individuālās konsultācijas NVO un aktīviem iedzīvotājiem, saistībā ar pilsoniskās sabiedrības jautājumiem. LPA nodrošina elektronisko atbalsta instrumentu NVO darbiniekiem e-padoms, 2018.gadā tika sagatavoti 104 e-padomi.

Latvijā darbu turpina neliels kopienu fondu tīkls. Korporatīvo ziedotāju atbalsts vairumā gadījumu fokusējas un bērnu ar īpašām vajadzībām vajadzību un sociālās labklājības atbalstīšanu, kā arī sporta aktivitāšu atbalstu.

Vairākas jomu platformas turpina savu ietekmes un interešu aizstāvības darbu Latvijā noteiktās jomās, kā arī turpina stiprināt to organizāciju spējas, kas strādā dažādās nozarēs. Piemēram, Latvijas Platforma Attīstības Sadarbībai (LAPAS) aktualizē ANO ilgtspējas attīstības mērķus un to ieviešanu Latvijā.

Apmācības NVO ir pieejamas visā Latvijas teritorijā, bet lielākā daļa koncentrējas Rīgā. Piemēram, Rīgas domes veidotais NVO nams Rīgā nodrošina atbalstu NVO galvaspilsētā. NVO iegulda resursus un laiku savu organizācijas biedru un darbinieku izglītošanā, aicinot citu jomu profesionāļus sniegt priekšlasījumus un lekcijas savās organizācijās. Tajā pašā laikā pieejamās apmācības nenodrošina izglītības iespējas visās, NVO darbiniekiem aktuālās jomās. Piemēram, nav pieejami specifiski apmācības kursi NVO informācijas tehnoloģiju izmantošanas jomā. Apmācības pārsvarā tiek nodrošinātas dažādu projektu ietvaros.

LPA turpina veidot sadarbības iespējas starp NVO un uzņēmējdarbības vidi, aicinot biznesa sektora pārstāvjus atbalstīt NVO darbu arī ar saviem pakalpojumiem. Atsevišķas juridiskās firmas sniegušas savu juridisko atbalstu NVO nozīmīgu jautājumu analizēšanā kā datus aizsardzības, finanšu un likumu skaidrošanas jomās.

Neskatoties uz NVO centieniem, politiķi joprojām nevēlās cieši sadarboties ar NVO. Vairākas NVO aicināja Ministru Prezidentu Māri Kučinski teikt atklāšanas runas NVO būtiskos pasākumos, kaut gan tas tika nodrošināts, amatpersona nepalika uz pasākumu nozīmīgākajiem brīžiem – diskusijām ar NVO.

PUBLISKAIS TĒLS: 2.9

Neskatoties uz faktu, ka arvien vairāk cilvēku apzinās pilsoniskās sabiedrības nozīmīgumu un lomu sabiedrībā, NVO sektora tēls joprojām tiek nepārtraukti bojāts. Nereti izskan politiķu un augstu amatpersonu negatīva retorika saistībā ar pilsoniskās sabiedrības aktivitātēm. Piemēram, sabiedrība par atklātību “Delna” tika saukta par nekompetentu organizāciju saistībā ar Skanstes tramvaja projekta uzraudzību Rīgas pilsētā.

Mediju pārstāvjiem joprojām nav padziļinātas izpratnes par pilsoniskās sabiedrības nozīmīgumu un mediji pievērš maz uzmanības NVO sektoram un tam aktuālajiem jautājumiem kopumā. Tomēr 2018.gadā mediji atspoguļoja un analizēja atsevišķus, NVO nozīmīgus aspektus, piemēram, nodokļu reformas ietekmi uz sabiedriskā labuma organizācijām, atspoguļojot arī publisku personu

viedokļus šajā jautājumā, izceļot nodokļu reformas negatīvās sekas. Tajā pat laikā citi nozīmīgi aspekti, ar kuriem strādā tās pašas sabiedriskā labuma organizācijas, piemēram, veselības jomā, kultūras jomā un demokrātijas stiprināšanas jomā, nesaņem nepieciešamo mediju uzmanību. 2018.gadā medijos bija diskusija par faktu, ka daudzi NVO pārstāvji un vadītāji kandidē LR Saeimas vēlēšanās. Diskusijas saturs šajā jomā bija neviennozīmīgs.

2018.gadā pētnieciskās žurnālistikas organizācijas, pētniecības organizācijas, akadēmisko aprindu pārstāvji un publiskās diplomātijas pārstāvji, kā arī vietējie un starptautiskie drošības jomas pārstāvji organizēja diskusijas par pieaugošo viltus ziņu apjomu publiskajā telpā Latvijā. Atsevišķas diskusijas atmaskoja viltus ziņu avotus, kuru mērķauditorija ir arī NVO, savukārt citās diskusijās fokuss bija uz viltus ziņu ietekmi un konsekvencēm, attiecībā uz sabiedriski nozīmīgiem, tajā skaitā pilsoniskās sabiedrības līdzdalības procesiem.

Kopumā NVO ir profesionālas attiecības ar medijiem. NVO regulāri sagatavo preses relīzes, lai informētu sabiedrību par savu darbu. Mediji ziņo par NVO aktuālajiem stāstiem, kuros ir sabiedrībai nozīmīgas ziņas, savukārt organizācijām jāveido sabiedrisko attiecību materiāli par maksu, informējot par aktivitātēm, kas medijiem nešķiet interesantas. NVO sadarbībā ar komerciālo mediju kompānijām veido sadarbības projektus, lai sasniegtu pēc iespējas plašāku auditoriju. 2018.gadā ManaBalss.lv sadarbībā ar TV24 iniciēja politikas procesus skaidrojošu raidījumu ciklu. Programmu finansiāli atbalstīja Sabiedrības Integrācijas fonds projektu konkursa ietvaros. Katrs no programmas raidījumiem fokusējas uz kādu no politikas iniciatīvām, kas tikusi iesniegta ManaBalss.lv, kas atrodas līdzdalības platformas balsošanas stadijā un, ja tai būs sabiedrības atbalsts, tiks iesniegtas izskatīšanai LR Saeimā. TV raidījumu cikls turpināsies 2019.gadā. NVO aktīvi izmanto ne tikai tradicionālos mediju kanālus, bet arī sociālos medijus, lai komunicētu ar politiķiem, valsts pārvaldes un pašvaldību iestādēm, sabiedrību un citām NVO.

Saskaņā ar Latvijas Fakti pētījumu 2018.gadā, 53 procenti iedzīvotāju uzskatīja, ka biedrību un nodibinājumu loma sabiedrībā ir būtiska, jo īpaši tādās jomās kā valsts attīstība un demokrātijas nodrošināšana. Pozitīva attieksme pret NVO ir cilvēkiem zem četrdesmit piecu gadu vecuma, tiem, kuriem ir augstākā izglītība un tiem, kuri dzīvo galvaspilsētā. Vairāk kā puse no sabiedrības aptaujas respondentiem - 56 procenti - uzskata, ka valstij būtu vairāk jāatbalsta NVO darbs. Iedzīvotāji ir sliktākās domās par politiskajām partijām un valsts pārvaldes iestādēm, nekā par NVO. Tomēr, kā jau minēts iepriekš, iedzīvotāju līdzdalība pilsoniskajās iniciatīvās saglabājās zema.

Pārsvarā valdības pārstāvju nostāja attiecībā pret NVO ir neitrāla. Daudzi valdības pārstāvji neizprot pilsoniskās sabiedrības patieso nozīmi un lomu politikas veidošanas procesos. Uzņēmumi izprot korporatīvi sociāli atbildīga biznesa nozīmi, kas veicina sadarbību ar NVO. Pieaugošs ir to uzņēmumu skaits, kas sadarbojas un atbalsta NVO, lai īstenotu sabiedrībai nozīmīgus projektus un iniciatīvas. Piemēram, SIA SiLja, lauksaimniecības tehnikas uzņēmums, pēdējos astoņus gadus nodrošina stipendijas talantīgiem bērniem, lai segtu viņu izdevumus studiju procesā. Daudzi uzņēmumi atbalsta sabiedriskā labuma organizācijas, kaut gan nodokļu sistēmas reforma šo atbalsta apjomu būtiski samazināja.

Oficiālajā elektroniskajā vietnē www.lvportals.lv, kas sniedz oficiālo informāciju par likumiem un būtiskiem Latvijas valsts pārvaldes lēmumiem, tikusi izveidota īpaša sadaļa, kas atspoguļo pilsoniskajai sabiedrībai nozīmīgus jautājumus.

2018.gadā NVO pašregulācijā nebija būtiska progresa, jo turpinājās darbs un diskusijas par NVO ētikas kodeksu un tā ieviešanu. To 2017.gada sākā izstrādāt Ministru kabineta un NVO sadarbības memoranda īstenošanas padome. Ētikas kodeksu plānots pieņemt 2019.gadā. NVO pārsvarā publisko savus gada pārskatus, kā arī informācija par sabiedriskā labuma organizāciju darbību ir publiski pieejama elektroniski, attiecīgo uzraudzības iestāžu interneta vietnēs.

Būtiski: Viedokļi, kas atspoguļoti šajā ziņojumā ir NVO ekspertu viedokļi, kuri piedalījušies ekspertu diskusijā un citu pētnieku viedokļi, kas iesaistījušies indeksa izstrādē un neatspoguļo USAID vai FHI 360 skatījumu.